

Asia:

Lausunto isyyslain uudistamista koskevasta työryhmämietinnöstä 56/2013

On hienoa, että isyyslakia uudistetaan. Sateenkaariperheet ry kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa.

Työryhmän mietinnön selkein parannusehdotus on mahdollisuus tunnustaa vanhemmuus jo ennen lapsen syntymää neuvolassa. Tämä turvaa lapsen aseman myös silloin kun ei-synnyttänyt vanhempi kuolee ennen lapsen syntymää.

Äitiyden määrittymiseen naisparin perheessä liittyvät pykälät on lisättävä lakiin, koska lapsen aseman määrittymisen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa on myös naisparien lasten yksiselitteinen etu. Uudistus tulee tehdä vielä tällä hallituskaudella, koska ei ole syytä viivyttää näin perustavanlaatuisen oikeuden toteuttamisessa. Uudistus on teknisesti yksinkertainen ja mahdollista ottaa mukaan hallituksen esitykseen.

Tämän hetkinen käytäntö, jossa naisparien lasten asema määrittyy aina perheen sisäisen adoption kautta, kuluttaa turhaan palvelujärjestelmän resursseja. Adoptio on useimmissa tilanteissa väärä prosessi. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen helmikuinen päätös (2013, X ja muut vs. Itävalta) vaatii, että samaa ja eri sukupuolta olevia avopareja kohdellaan yhdenvertaisesti myös perhekysymyksissä. Tätä päätöstä rikkoo ennen kaikkea se, että sosiaalinen isä voidaan vahvistaa avopuolionsa synnyttämän lapsen vanhemmaksi hedelmöityshoitoihin annetun suostumuksen nojalla, vaikka hän ei olisi lapsen biologinen isä, mutta sosiaalisen äidin vanhemmuutta ei voida vahvistaa samoin perustein.

Transsukupuolisten henkilöiden vanhemmuus on kyettävä vahvistamaan laintasoisella säädännöllä sekä oikein sukupuolen mukaisesti.

Isyyslaista on tarkoituksenmukaista säätää vanhemmuuslaki. Vaikka lain nimi haluttaisiin jostain syystä säilyttää isyyslakina, voidaan naisparien lasten asema määritellä lain sisällä.

Yleisesti työryhmän mietinnön perusvalinnoista

Työryhmän mietintö ei ratkaise millään tavoin aiemman lain suurinta epäkohtaa: avio- ja avoliittoon syntyvien lasten asema pysyy edelleen keskenään täysin erilaisena.

Avoliittoon syntyvän lapsen vanhemmuus vahvistetaan sosiaalisin perustein ja vanhemmaksi vahvistetaan äidin kumppani riippumatta lapsen biologisesta perimästä. Tällä on sanottu haluttavan suojella perhettä ja lasta. Avoliitossa taas sovelletaan aivan vastakkaista logiikkaa:

lapsen isäksi vahvistetaan vain ja ainoastaan biologinen isä, ilman minkäänlaista sosiaalisen tilanteen harkintaa. Sosiaalista isää ei ole mahdollista lainkaan vahvistaa tunnustamalla, vaikka kaikki osapuolet olisivat samanmielisiä. Jostain syystä avoliitossa ei haluta "suojella perhettä ja lasta".

Työryhmän esityksessä vanhemmuuden vahvistamisen logiikan (biologinen vs sosiaalinen vanhempi) valinta *ei* riipu lapsen tarpeista tai elämäntilanteesta, vaan ainoastaan vanhempien parisuhdestatuksesta. Tällainen ratkaisu ei millään tavoin edistä lapsen tosiasiallisen hyvinvoinnin tavoitetta, vaan liittyy lapsen hyvinvoinnin kannalta mielivaltaiseen seikkaan, vanhempien parisuhdestatukseen. Työryhmän esittämä perustelu, että myös vanhemmuusolettamassa oletetaan nimenomaan biologinen yhteys, on saivartelua, eikä muuta miksikään sitä, että lapsen tosiasiallisen hyvinvoinnin näkökulmasta katsoen avio- ja avoparin perheeseen syntyvien lasten asema ei ole yhdenvertainen.

Työryhmän esittämä isyyslaki on hyvä esimerkki laista, jota etukäteen julistetaan uudistettavan lapsen edun näkökulmasta. Työskentelyn ja lopputuloksen perusteella tämän tavoitteen ohi ovat ajaneet esimerkiksi seuraavat näkökulmat: äidin ja isän oikeudet, viranomaisen työn helpottaminen ja biologisen vanhemmuuden selvittäminen ja vahvistaminen kaiken - myös lapsen edun - kustannuksella.

Avio- ja avoliittoon syntyvien lasten aseman yhdenmukaistaminen onnistuisi esimerkiksi poistamalla vanhemmuuden vahvistaminen olettamalla kaikissa, myös heteroavioparin tilanteessa. Kaikkien ei-synnyttävien vanhempien vanhemmuus voitaisiin vahvistaa henkilökohtaisen ilmoituksen, "tunnustamisen" perusteella. Tämä ratkaisu sisältäisi runsaasti hyviä seurauksia ja olisi myös ei-synnyttävälle vanhemmille helppoa, nyt kun tunnustamista esitetään neuvolassa tehtäväksi. Tätä kautta ei syntyisi vääriä vanhemmuusoletuksia, jotka pitää kumota tuomioistuimessa. Ratkaisu myös toisi kaikki ei-synnyttäneet vanhemmat neuvolaan ainakin yhden kerran vahvistamaan vanhemmuutensa. Se yksinkertaistaisi lainsäädäntöä ja ennen kaikkea asettaisi lapset yhdenvertaiseen asemaan avio- ja avoliitossa.

Toinen vaihtoehto ratkaista lasten välisen yhdenvertaisuuden ongelma olisi ulottaa vanhemmuusolettama myös avopareihin. Tämä vaihtoehto sisältää kuitenkin huomattavia vaikeuksia, jotka työryhmäkin ansiokkaasti ja laajamittaisesti esittää perusteluinaan. Sen sijaan ratkaisuaan pitää vanhemmuusolettama lain lähtökohtana, työryhmä perustelee pelkästään mainitsemalla, että se on maailmalla yleinen käytäntö. Mitään muita perusteluita ei esitetä. *Sateenkaariperheet pitää pöyristyttävänä, että näin keskeistä ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta ongelmallista ratkaisua perustellaan työryhmän esityksessä vain yhdellä ainoalla asialla, jolla silläkään ei ole mitään tekemistä lapsen edun kanssa.*

Vanhemmuusolettamaan liittyvää "perheen suoja" perustellaan avioliiton ulkopuolisen miehen isyysvaatimuksien osalta näin: "Sitä vastoin toimivan isyysuhteen katkaiseminen vastoin isän tahtoa ja oikeudellisen isyysuhteen vahvistaminen mieheen, johon lapsella ei ole sosiaalista sidettä, olisi päätös, jonka vain erittäin harvoin, jos koskaan, voidaan etukäteen arvioida olevan lapsen edun mukainen". *Kuitenkin avoparin tilanteessa työryhmä esittää, että toimitaan nimenomaan tavalla, joka on tämän periaatteen vastainen.* Työryhmän perustelut saavat useassakin kohdassa jakomielisiä piirteitä, koska lain uudistamisen yhteydessä ei ole mietitty loppuun asti perustavanlaatuisia biologisen, juridisen ja sosiaalisen isyyden kysymyksiä. Tämä näkyy työryhmän esityksen sisällössä, mutta erinomaisesti myös työryhmän esityksen perusteluiden ja itse lakitekstin kielenkäytössä. Eri isyys-merkitykset menevät kielessä iloisesti

sekaisin. Yllä mainittu perustelu on siitä oiva esimerkki. Aika yleisesti työryhmä tarkoittaa sanalla "isä" nimenomaan biologista tai juridista isyyttä, ja puhuu sosiaalisen isästä "miehenä". Kun siirrytään perustelemaan isyysolettamaa, aviomies muuttuu yhtäkkiä "isäksi" vaikka esimerkissä on selvää, että hän ei ole biologinen isä.

Uudistuksen yhteydessä pitäisi luopua biologisen periytyvyyden vaatimuksesta "tunnustamisen" yhteydessä.

Ei-synnyttävän vanhemman pitäisi voida "tunnustaa" lapsi riippumatta siitä, mikä on hänen biologinen suhde lapseensa. Tunnustamisen sijaan olisikin hyvä käyttää jotain paremmin kuvaavaa sanaa kuten "henkilökohtainen selvitys" tai "huolenpitoilmoitus" (kuten Tanskassa) tai "suostumus vanhemmuuteen" (kuten Englannissa). Jos kilpailevia vaateita ei esitetä, on lapsen edun mukaista, että vanhemmaksi voidaan vahvistaa henkilö, joka on valmis ottamaan vanhemmuuden vastuu, vaikka biologista sidettä ei olisi. Jos kilpailevia vaateita esitetään, voitaisiin vanhemmuus ratkaista niillä täsmällisesti määritellyillä perusteilla, joita nytkin noudatetaan, tai vahvistamalla vanhemmuus useammalle kuin kahdelle silloin kun se on kaikkien osapuolten toive.

Työryhmän esityksen yksi suuri puute on vanhemmuuden vahvistamisen mahdollisuus vain kahdelle henkilölle kerrallaan.

Monissa perheissä lapsella on jo alusta asti useampia kuin kaksi vanhempaa. Näissä tilanteissa olisi lapsen edun mukaista pystyä vahvistamaan lapsen juridinen oikeus jokaiseen vanhempaansa. Juridinen suhde kaikkiin tosiasialisiin vanhempiin on ainoa tapa varmistaa lapsen oikeus tavata kaikkia vanhempiaan, saada elatusta kaikilta vanhemmiltaan sekä periä heidät.

Useamman vanhemman juridinen vanhemmuus on mahdollista toteuttaa myös perheen sisäisen adoption kautta, jos kenenkään ei tarvitsisi luopua vanhemmuudestaan adoption yhteydessä. Kun lapsella on jo syntyessään useampia kuin kaksi vanhempaa, on lapsen edun mukaista vahvistaa asiantila jo ennen lapsen syntymää ("tunnustamalla") tai lapsen syntymän yhteydessä (olettamalla). Käytännössä tämä voisi toimia esimerkiksi niin, että naisparille syntyvän lapsen vanhemmiksi vahvistetaan naisparin avioliiton (tai rekisteröidyn parisuhteen) nojalla molemmat äidit. Tämän lisäksi lapsen isä/isät voisivat vahvistaa vanhemmuutensa henkilökohtaisen selvityksen, "tunnustamisen" perusteella.

Juridisen vanhemmuuden erottaminen biologisen vanhemmuuden selvittämisestä

Olisi myös syytä selvittää juridisen vanhemmuuden erottamista biologisen vanhemmuuden selvittämisestä. *Joissain tilanteissa voisi olla tarpeen ja lapsen edun mukaista selvittää lapsen biologinen vanhemmuus ilman, että tarkoituksena olisi vahvistaa kyseistä henkilöä juridiseksi vanhemmaksi.* Jos esimerkiksi avioparille syntyy lapsi, jonka vanhemmaksi isyysolettaman perusteella vahvistetaan aviomies, joka ei ole lapsen biologinen vanhempi, voisi joskus olla tarpeen kyetä selvittämään lapsen biologinen isyys. Tällöin väestörekisteriin voitaisiin kirjata tieto lapsen biologisen isän henkilöstä, vaikka juridinen vanhemmuus pysyisi edelleen aviomiehellä. Tällainen ratkaisu suojelisi sekä lapsen oikeutta tietää biologinen alkuperänsä että saada suojaa tosiasialliselle perhe-elämälleen.

Lakiesityksen sanastoa olisi saanut uudistaa rohkeammin.

Isyyslaista tehty ministeriön arviomuistio ehdotti sanaston nykyaikaistamista. Tämä ehdotus sai laajaa kannatusta annetussa lausuntopalautteessa ja myös seurantaryhmätyöskentelyn aikana. Kukaan ei vastustanut ehdotusta. Erityisesti sanaan "tunnustaminen" kiinnitettiin paljon huomiota. Tästä huolimatta työryhmä esittää tunnustaminen-sanassa pysyttämistä ja muutenkin uudisti sanastoa varovaisesti. Käsite "tunnustaa" tuntuu vanhahtavalta ja negatiiviselta. Se ei kuvaa sitä todellisuutta, että suurin osa vanhemmista ei "tunnusta" lasta omakseen pitkin hampain, vaan on innoissaan ottamassa vanhemmuuden vastuuta vastaan. Vaihtoehtona olisi voinut olla lukuisia muita sanoja, joita on jo aiemmin esitelty. Esityksen perusteluissa puhutaan myös ongelmallisesti siittämisestä sellaisissa yhteyksissä, joissa asia koskee myös niitä tilanteita, joissa lapsi on saanut alkunsa muuten kuin siittämällä. Lakitekstissä on turhaan eritelty tilanne, jossa lapsi on siitetty, ja tilanne, jossa lapsi on saatettu alkuun muulla tavoin. Tähän esitetään ratkaisuesitys myöhemmin tässä lausunnossa.

Koska juridisella äitiydellä ja juridisella isyydellä on täsmälleen samat juridiset seuraukset, ei lainsäädännössä ole tarkoituksenmukaista käyttää erillisiä käsitteitä vaan puhua vanhemmuudesta. (Sen sijaan sosiaalisesti ja kulttuurisesti isyys ja äitiys rakentuvat keskenään eri tavoin, mutta se ei liity tähän.) Erilliset juridiset positiot vain aiheuttavat sekaannuksia esimerkiksi silloin kun puoliset ovat samaa sukupuolta tai vanhempi korjaa sukupuoltaan. Nyt esitetty laki aiheuttaa esimerkiksi sen, että transnainen voi tunnustaa vain "isyytensä" ja synnyttänyt transmies vahvistetaan lapsen "äidiksi". *Esitystä pitäisikin muuttaa niin, että transsukupuoliset voidaan vahvistaa vanhemmiksi joko tosiasiallisen (ja juridisen) sukupuolensa mukaisesti tai sitten "vanhempina".*

Tarkempia ehdotuksia

Naispareille vanhemmuusolettama ja mahdollisuus "tunnustaa" lapsi

Isyyslakityöryhmä ei tehnyt pykäläesityksiä, jotka ratkaisisivat naisparin lapsen juridisen aseman. Työryhmä vetosi saamaansa tehtävänantoon. Työryhmän tekemää tulkintaa tehtävänannosta ja alkuperäistä ministerin antamaan tehtävänantoa on vaikeaa ymmärtää. Miksi tästä asiasta ei voitu tehdä valmiita pykäläesityksiä?

Koska asia on välttämätöntä säädellä, eikä asiaa tule lykätä enää yhtään eteenpäin, pykälät joudutaan säätämään kiireisesti, jotta hallituksen esitykseen voidaan sisällyttää naisparien lasten hyvinvoinnin kannalta välttämättömät pykälät. Ko. säätelyn tarvetta on perusteltu tämän lausunnon johdannossa. Säättely on kansainvälisen kehityksen mukaista. Suomi on viimeinen Pohjoismaa ja viimeisimpien joukossa koko läntisessä Euroopassa, joka ei ole tätä lakia vielä säätänyt. Asiaa ei saa missään nimessä lykätä seuraavalle hallitukselle.

Työryhmä on pohtinut äitiyden määrittymistä yleisellä tasolla erillisessä mietinnön luvussa. Työryhmä esittää näkemyksensä, että naisparien lapsen asema voitaisiin vahvistaa olettamalla tai tunnustamalla niissä tilanteissa kun lapsi on saanut alkunsa hedelmöityshoitoklinikalla, hedelmöityshoitosten tuloksena, pariskunnan yhteisen suostumuksen jälkeen. *Tätä työryhmän esitystä voi kannattaa varauksetta, ja sen vaatimat muutokset isyyslakiin ja hedelmöityshoitolakiin*

tulee lisätä hallituksen esitykseen. Nämä muutokset edistäisivät olennaisella tavalla sateenkaariperheiden lasten asemaa, oikeuksia ja tosiasiallista hyvinvointia Suomessa. Vaaditut säädökset ovat yksinkertaisia ja yksioikoisia. Ne on täysin mahdollista säätää kiireiselläkin aikataululla.

Kuitenkaan tämä uudistus ei ole riittävä. *Sateenkaariperheet ry:n mielestä ei ole mitään tarvetta eikä yhdenvertaisen kohtelun periaatteen mukaista rajata naisparien lasten oikeuksia siihen yksittäiseen tilanteeseen, että lapsi on saanut alkunsa hedelmöityshoidoilla hedelmällisyysklinikalla.* On täysin mahdollista vahvistaa vanhemmuus yhdenvertaisin perustein myös naisparien perheissä, riippumatta lapsen syntyperästä. Muutoin tullaan luoneeksi ensin poikkeuslainsäädäntö (kuten laki rekisteröidystä parisuhteesta on) ja sitten kuitenkin joudutaan vähän ajan päästä säätämään laki, joka kestää yhdenvertaisuustarkastelun.

Lapsen "tunnustamisesta" naisparin avoliitossa

Vanhemmuuden tunnustaminen avoliitossa elävän naisparin perheessä on voitava tehdä samoin perustein "tunnustamalla" kuin eri sukupuolta olevan parin tilanteessa. Työryhmä on esittänyt, että tunnustaminen olisi mahdollista, jos lapsi on saanut alkunsa hedelmöityshoidoilla hedelmällisyysklinikalla. Nykyinen lainsäädäntö on tässä tilanteessa selvästi EIT:n helmikuisen päätöksen (2013, X ja muut vs. Itävalta) vastainen, koska eri sukupuolta olevan parin avoliitossa elävä mies voidaan vahvistaa juridiseksi isäksi sellaiselle lapselle, jonka hänen avopuolisensa on synnyttänyt, mutta johon hänellä ei ole biologista sidettä, koska lapsi on syntynyt luovutetuilla siittiöillä. Samassa tilanteessa olevaa samaa sukupuolta olevan parin avoliitossa elävää naista ei voida samalla tavoin vahvistaa lapsen vanhemmaksi. Tässä asetetaan samaa ja eri sukupuolta olevat avoparit selkeästi eri asemaan, jota ei voida perustella edes biologisella periytyvyydellä. *Tämä on selkeästi EIT:n päätöksen vastainen asiointi ja vaatii välitöntä uudistamista.*

Eri sukupuolta olevan, lahjasoluhoidoista saaneen avoparin vanhemmuus vahvistetaan hoitoihin annetun suostumuksen perusteella. Samaa käytäntöä tulee soveltaa naispareihin. Tämä vaatii pienen muutoksen hedelmöityshoitolaikiin, jotta suostumuksen antaminen tulee mahdolliseksi (ks. pykäläesitykset myöhemmin). Tällä hetkellä naisparin molempien osapuolten suostumusta ei tarvita hoitojen saamiseksi. *Kun tämän uudistuksen vaatimat pykälät säädetään osaksi hallituksen esitystä, on kiinnitettävä huomiota siihen, että myös naispari voi "tunnustaa" vanhemmuutensa jo neuvolassa kuten muut parit.* Jos naispari on tulossa vanhemmiksi luovutetuilla sukusoluilla klinikalla ja heillä on molempien puolisoitten suostumus hoitoihin, ei tilanne voisi olla yksinkertaisempi. Ei siis ole perusteita siirtää naisparin "tunnustamista" lastenvalvojan luokse "monimutkaisena" tilanteena, päin vastoin.

Kahden naisen muodostaman avoparin tulisi voida, toisin kuin työryhmä esittää, "tunnustaa" lapsi myös silloin kun lapsi ei ole saanut alkuaan hedelmällisyysklinikalla, esimerkiksi tunnetun luovuttajan soluilla koti-inseminaatioissa. Näissä tilanteissa "tunnustaja" vahvistettaisiin lapsen vanhemmaksi ellei kilpailevia vaateita tule. Jos kilpailevia vaateita esitetään tai myöhemmin joku vaatii isyyden selvittämistä, isyys voidaan aina selvittää lain säätämällä tavalla ja tarvittaessa aikaisemman vanhemman vanhemmuus kumotaan. Jos muita vanhempia ei ilmaannu, lapsella on jo syntymästään alkaen kaksi vanhemmuuteen sitoutunutta vanhempaa. Tällaisessa lainsäädännössä ei olisi mitään eroa eri ja samaa sukupuolta olevien parien välillä.

Molemmissa tilanteissa olisi mahdollista äidin puolisolle tai muulle vanhemmalla "tunnustaa" vanhemmuus. Jos muita vanhempia ei ilmaannu, lapsella on kaksi vanhempaa alusta lähtien. Jos

muita vanhempia ilmaantuu, asia ratkaistaan lain säätämällä tavalla. Lainsäädäntö olisi kaikkien parien kohdalla yksinkertaista ja yhdenvertaista.

Lainsäädännöstä irrallinen asia on se, että jos naisparin lapsi on saanut alkunsa tunnetun luovuttajan soluilla eikä tarkoituksena ole ollut vahvistaa solujen luovuttajaa isäksi, tällainen säädäntö ei voi estää isän vaatimusta juridiseen vanhemmuuteen - eikä sen pidäkään. Jos esimerkin tilanteessa isyyden vahvistaminen ei ole perheen suunnitelmien mukaista, naisparin tulisi valita tilanteessa toinen ratkaisu. Yksi mahdollisuus olisi saada lapsi avioliitossa (rekisteröidyssä parisuhteessa), jos vanhemmuusolettamaa sovellettaisiin kaikkiin naispareihin kohta esitettävällä tavalla. Toinen mahdollisuus on mennä tunnetun luovuttajan kanssa yksityiselle hedelmällisyysklinikalla, jossa inseminaatio voidaan toimittaa niin, että samalla sovitaan sitovasti siitä, ettei mies voi vaatia isyyttä hoidon myötä syntyvien lasten suhteen.

Hedelmöityshoitovaihtoehtoa rajaa vielä tänä päivänä tehokkaasti se, että naisparit ja muut sateenkaariperheet saavat hedelmöityshoitoja vain yksityisiltä klinikoilta, joissa toimenpiteet ovat paljon julkisia klinikoita kalliimpia, ja sateenkaariperheiden inseminaatiohoidot eivät ole yhdenvertaisuuden periaatteiden vastaisesti julkisen terveydenhuollon piirissä. Tästä syystä useat perheet, erityisesti nuorten vanhempien perheet ottavat tietoisia juridisia, sosiaalisia ja psykologisia riskejä, koska hoidot ovat niin kalliita, ja saavat lapsia koti-inseminaatiolla sellaisissakin tilanteissa, joissa oikeasti haluaisivat saada hoitoja klinikalla.

Vanhemmuusolettamasta naisparin avioliitossa / rekisteröidyssä parisuhteessa

Sateenkaariperheet ry:n mielestä vanhemmuusolettama on ulotettava koskemaan avioliitossa (tai rekisteröidyssä parisuhteessa) elävän naisparin perheitä kaikissa tilanteissa, ei vain silloin kun lapsi on saanut alkunsa lahjasoluilla hedelmällisyysklinikoilla molempien osapuolten suostumuksella, kuten työryhmä esittää.

Jos pidättäydytään työryhmän suppeammassa esityksessä, sama "perheen ja lapsen suojele", jolla vanhemmuusolettaman olemassaoloa ylipäätään perustellaan, ei koskisi naisparien perheitä ja lapsia. Vanhemmuuden vahvistaminen olettamalla hedelmöityshoitotilanteissa olisi tietysti todella merkittävä edistysaskel, ja sitäkin tulee sinänsä kannattaa varauksetta, mutta se jättää perheen suojeleminen puolittiehen.

Eri sukupuolta olevien avioparien perheissä perhettä ja lapsen asemaa halutaan työryhmän esityksessäänkin suojella niin, että perheen ulkopuolisilla henkilöillä, ei edes lapsen biologisella isällä, ole mahdollisuutta vaatia vanhemmuuden vahvistamista kuin ainoastaan siinä tapauksessa, että molemmat aviopuolisot ovat tähän suostuvaisia. *Ainoa oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja riittävä ratkaisu on ulottaa sama perhe-elämänsuoja myös naisparien tilanteeseen.*

Nyt työryhmä esittää olettamien soveltamista naispariin vain siinä tilanteessa kun ei varmasti ole olemassa mitään perheen ulkopuolista, potentiaalista vanhempaa. Perheen ja lapsen suojeleminen periaate vesittyy siis tässä kokonaan. *Sateenkaariperheet ry:n mielestä hyvä ratkaisu olisi voinut olla vanhemmuusolettamasta luopuminen kokonaan. Kun työryhmä kuitenkin on päättänyt säilyttämään tämän instituution, ainoa hyväksyttävä ratkaisu naisparien kohdalla on yhdenvertainen kohtelu.* Toisin sanoen avioliitossa (rekisteröidyssä parisuhteessa) olevan naisparin sosiaalinen äiti tulisi poikkeuksetta vahvistaa puolisonsa synnyttämän lapsen vanhemmaksi. Työryhmän esityksen mukaisesti tällöin olisi myös mahdollista, että jos naisparille

syntyvällä lapsella on äitien lisäksi myös tosiasiallinen isä, isä voitaisiin vanhemmuusolettamasta huolimatta vahvistaa lapsen isäksi, jos kaikki osapuolet ovat asiasta yksimielisiä.

Peruste, jonka takia työryhmä päätyy ehdottamaan vanhemmuusolettaman soveltamista naispariin vain rajatuissa tapauksissa, on ei-synnyttäneen puolison oikeusturva. *Näkökulma on tärkeä ja täytyy ottaa huomioon, mutta sen perusteella ei pidä säätää lakia suppeimman ja yksinkertaisimman tilanteen mukaan, kuten työryhmä esittää.*

Ei-synnyttäneen puolison oikeusturvan näkökulmasta tilanne on selvästi erilainen silloin, kun puoliso on mies, tai kun hän on nainen. Jos puoliso on mies, hän voi nykyisen ja esitetyn lain nojalla vaatia oletetun vanhemmuuden kumoamista, jos hän kykenee osoittamaan, että lapsi ei ole hänen biologinen lapsensa, ja että hän ei ole antanut lupaa hedelmöityshoitoihin. Jos puoliso on nainen, hän voi aina osoittaa, että ei ole lapsen biologinen vanhempi. Toisin sanoen, jos laki olettaisi naisparin ei-synnyttäneen puolison poikkeuksetta lapsen vanhemmaksi, hän voisi nykyisen ja ehdotetun säädännön nojalla aina vaatia vanhemmuuden purkamista, ellei olisi antanut suostumusta hedelmöityshoidoille.

Tällaisena laki johtaisi siihen, että naisparin ei-synnyttänyt puoliso vahvistettaisiin aina lapsen vanhemmaksi (mikä olisi hyvä lapsen kannalta), mutta ei-synnyttänyt puoliso voisi milloin vain päästä irti vanhemmuuden vastuusta, jos lapsi ei olisi syntynyt hedelmöityshoidoilla (mikä ei olisi hyvä lapsen kannalta). Tästä syystä Sateenkaariperheet ry esittää seuraavaa ratkaisua, joka mahdollistaisi oikeudenmukaisemman ja lapsen edun kannalta kattavamman vaihtoehdon naisparin vanhemmuusolettamaan kuin mitä työryhmä on esittänyt.

Ehdotamme, että aviopuolisot (rekisteröidyt puolisot) voivat sopia keskenään omista aikeistaan vanhemmuuden suhteen silloin kun lapsi saa alkunsa lahjasoluilla muuten kuin hedelmöityshoitoklinikalla, ja että tämä asiakirja voidaan huomioida mahdollisessa vanhemmuuden kumoamisoikeudenkäynnissä.

Toisin sanoen, jos naisparin lapsi olisi saanut alkunsa koti-inseminaatiolla tunnetun luovuttajan sukusoluilla, ja puolisot olisivat kirjoittaneet vapaamuotoisen aiesopimuksen, ei-synnyttänyt puoliso ei voisi vaatia vanhemmuusoletuksen perusteella vahvistetun vanhemmuuden purkamista, koska synnyttänyt puoliso voisi osoittaa, että ensin mainittu puoliso oli tietoinen lapsen syntymästä ja antanut asialle suostumuksensa. *Vapaamuotoinen aiesopimus ei siis toimisi vanhemmuuden vahvistamisen ehtona, vaan toimisi mahdollisessa vanhemmuuden kumoamisoikeudenkäynnissä näyttönä.*

Joissain tilanteissa tällaiseen oikeudenkäyntiin saattaisi liittyä epäselvyyttä, varsinkin jos ko. sopimus on jollain tavoin epäselvästi laadittu, tai muusta syystä on hankalaa osoittaa ei-synnyttäneen puolison aikeita ja suostumusta. Tällaisten mahdollisten haasteiden takia ei kuitenkaan pidä vesittää naisparien lasten asemaa rajaamalla vanhemmuusolettama vain tiettyihin tilanteisiin. Oikeusistuimet ovat olemassa juuri tällaisia tulkinnanvaraisia tilanteita varten.

Naisparien lapsiperheiden määrä on rajallinen, ja valtaosa osa heidän vanhemmuusoletuksista tunnistaisi vanhemmuuden oikein, aivan kuten muidenkin perheiden kohdalla. Jos ei-synnyttänyt puoliso hakee vanhemmuuden kumoamista, todennäköinen tuomioistuimen purkamispäätös olisi kumoamisen vastainen, silloin kun olemassa vapaamuotoinen aiesopimus, ja kumoamista puoltava kaikissa muissa tilanteissa, koska biologista periytyvyyttä ei voida osoittaa. Olisi syytä harkita säädettäisiinkö aiesopimuksesta lain tasolla, vai olisiko se ongelmia ennalta ehkäisevä

suositus niille avioliitossa eläville naispareille, jotka saavat lapsen muuten kuin hedelmällisyysklinikalla luovutetuilla sukusoluilla. Harkittavaksi tulee myös olisiko syytä säätää sopimuksen vahvistamisesta julkisella notaarilla tms.

Transsukupuoliset vanhemmat

Transsukupuolisten vanhempien lasten asema on tullut esille jo aiemmin tässä lausunnossa. Sateenkaariperheet ry:n mielestä on *elintärkeää, että esityksen perusteluissa säilytetään transnaisen isyyden vahvistamista koskeva selvennys*, jotta lain tulkinta olisi yhdenmukaista. Työryhmä toteaa, että jo nykyinen lainsäädäntö mahdollistane transmiehen vahvistamisen synnyttämänsä lapsen äidiksi. Kuitenkin oikeusvarmuusperiaatteen mukaisesti näin tärkeästä asiasta olisi säädettävä lain tasolla. Siksi Sateenkaariperheet esittää, että *lain ensimmäiseen lukuun lisätään myöhemmin esiteltävällä tavalla pykälä, jonka mukaan synnyttänyt henkilö vahvistetaan lapsen vanhemmaksi*.

Esitetyssä (ja nykyisessä) lainsäädännössä on moitittavaa se, että se tunnistaa transsukupuolisten henkilöiden vanhemmuuden väärän sukupuolen mukaisesti. Siksi Sateenkaariperheet esittää, että *transnaisen vanhemmuus vahvistetaan nimenomaan äitiytenä ja transmiehen vanhemmuus isyytenä*. Tämä edellyttää joko erityistä pykälää, jossa säädetään transsukupuolisen henkilön vanhemmuuskategoriasta. Toinen vaihtoehto on säätää laki ilman turhaa jaottelua juridisen äitiyden ja juridisen isyyden kategorioihin, jolloin ketään ei vahvistettaisi vanhemmaksi väärän sukupuolen mukaisesti. Erillispykälän tulisi määritellä, että siinä tilanteessa, jos juridinen nainen tunnustaa biologisen isyytensä, tunnustusta koskee kaikki isyyden vahvistamista koskevat pykälät, mutta henkilö vahvistetaan lapsen äidiksi. Vastaavasti pitäisi säätää, että jos lapsen synnyttänyt henkilö on juridinen mies, hänet tulee vahvistaa lapsen isäksi.

Äidin mahdollisuus kieltää isyyden selvittäminen

Työryhmä esittää luopumista äidin mahdollisuudesta kieltää isyyden selvittäminen. Asiassa täytyy etsiä tasapaino eri osapuolten etujen kesken. Lapsen edun tulee tietysti olla ensisijainen. Työryhmä esittää omana ratkaisunaan, että vaikka äidin oikeudesta kieltää selvittäminen luovuttaisiin, säädettäisiin lastenvalvojalle mahdollisuus keskeyttää isyyden selvittäminen, jos sen jatkaminen olisi lapsen edun vastaista. Työryhmä esittää tiettyjä tilanteita, joissa lapsen etu voisi vaarantua, joko suoraan tai välillisesti äidin turvallisuuden vaarantumisen takia. Täten äidin etu saattaa tulla huomioiduksi, mutta vain jos lapsenkin etu sitä vaatii. Voi kuvitella tilanteita, joissa isyyden selvittäminen saattaa vaarantaa äidin terveyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin ilman, että lapsen etu suoranaisesti vaarantuu. Siksi olisikin välttämätöntä, että lastenvalvoja voisi huomioida lapsen edun lisäksi myös äidin edun päätöksessään.

Työryhmä esittää mietinnössään, että vuonna 2012 isyyden selvittämisen kielsi 641 naista. Luvulla perustellaan kieltämisoikeuden poistoa. Työryhmä ei ota huomioon, että näistä naisista useampi sata, jopa yli puolet, on naisparin ja itsellisten naisten perustamia perheitä, joissa ei teoriassakaan ole selvitettävissä isää. Osa näistä naisista on saanut hedelmöityshoitoja lahjasoluilla hedelmällisyysklinikoilla. Tässä tilanteessa osa äideistä on tietojemme mukaan kieltänyt isyyden selvittämisen. Osa on kertonut lastenvalvojalle, että lapsi on saanut alkunsa hedelmöityshoidoilla, jolloin lapsenvalvoja on keskeyttänyt isyyden selvittämisen.

Toinen joukko naisia, joiden lapsella ei ole selvitettävää isää, ovat ne, jotka ovat saaneet lahjasoluista syntyneen lapsen ilman asioimista virallisella hedelmällisyysklinikalla. Toisin sanoen

lapsi on saatettu alkuun koti-inseminaatiolla siinä tarkoituksessa, että lapsen biologinen isä toimii solujen luovuttajana ja aiotut vanhemmat kantavat vanhemmuuden vastuun. Näissä tapauksissa lapsi tulee usein tuntemaan luovuttajan, mutta häntä ei ole tarkoitus vahvistaa lapsen isäksi. Koti-inseminaatiosta alkunsa saaneita naisparien ja itsellisten naisten perheitä on jatkuvasti enemmän, koska ko. perhemuodot yleistyvät, mutta naisparien ja itsellisten naisten oikeutta hedelmöityshoitoihin on rajattu julkisilla klinikoilla ja sairausvakuutuskorvausehdoilla. Jos hedelmöityshoitojen saatavuusongelma ratkeaa tulevaisuudessa, isyyden selvittämisen kieltävien naisten määrä tulee laskemaan voimakkaasti.

Erityisen paheksuttavaa on, että työryhmämietinnön osiossa, jossa pohditaan ehdotetun lain tasa-arvovaikutuksia, ei pohdita lainkaan vaikutuksia naisten asemaan.

Miesparit ja isyyslaki

Työryhmän esitykset eivät koske miespareja, koska itsellisten miesten ja miesparien perheisiin ei synny lapsia. Miesparit ja itselliset HBT-miehet ovat usein etävanhempina naisparien perheissä. Heidän lastensa näkökulmasta merkittävin muutos olisi vanhemmuuden mahdollistaminen olettamisen tai tunnustamisen kautta useammalle kuin kahdelle vanhemmalle. Tulevaisuudessa, jos Suomeen säädetään laki sijaissynnytyksestä, vanhemmuuslaissakin saattaa olla tarpeellista huomioida miesparit.

Pykälämuutosesitykset

Kaikista yllä ehdotetuista muutosesityksistä ei ole valmisteltu pykälämuutosesityksiä, koska suurempien uudistusten osalta se ei ole mahdollista ilman tietoa kaikista valituista periaateratkaisuista. Muutamista esityksistä on alla tehty tarkat pykäläesitykset osoittamaan, että välttämättömiin uudistukseen tarvittavat ovat minimaalisia ja täysin säädettävissä jo osaksi hallituksen esitystä.

Isyyslain muuttaminen

Jos päädytään mahdollistamaan sosiaalisen äidin vahvistaminen vanhemmaksi olettamalla tai tunnustamalla, mutta vain siinä erityisessä tilanteessa, että synnyttäjän puoliso on antanut suostumuksen hedelmöityshoidoille ja lapsi on syntynyt näiden hoitojen seurauksena, tarvittava uudistus voidaan toteuttaa säätämällä muutama erillispykälä ja säätämällä, että sosiaalisen äidin osalta sovelletaan kaikkea mitä säädetään isyyden vahvistamisesta. Tähän voi ottaa mallia esimerkiksi Ruotsin lainsäädännöstä. Jos tällainen uudistus tehdään, täytyy myös lakia hedelmöityshoidoista muuttaa 1-3 pykälää muuttamalla (ks. myöhemmin).

Sateenkaariperheet ry kuitenkin ehdottaa laajemman uudistuksen tekemistä, jolloin naisparinkin kohdalla vanhemmuusolettama toimisi kaikissa tilanteissa ja lapsen tunnustaminen olisi mahdollista huolimatta lapsen alkuperästä. Tällainen uudistus näyttäisi lain ensimmäisen luvun osalta tältä:

1 luku
Yleiset säännökset

1 §
Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan vanhemmuuden toteamiseen ja vahvistamiseen sekä vanhemmuuden kumoamiseen.

2 §
Vanhemmuuden toteaminen synnyttämisen perusteella

Lapsen synnyttäneitä henkilöä pidetään lapsen vanhempana.

3 §
Vanhemmuuden toteaminen avioliiton perusteella

Synnyttäjän puoliso on lapsen vanhempi, kun lapsi on syntynyt avioliiton (tai rekisteröidyn parisuhteen) aikana.

Jos avioliitto (tai rekisteröity parisuhde) on puolison kuoleman vuoksi purkautunut ennen lapsen syntymää, on puoliso lapsen vanhempi, kun lapsi on syntynyt sellaiseen aikaan avioliiton (tai rekisteröidyn parisuhteen) purkautumisen jälkeen, että lapsi on voinut tulla laitetuksi alkuun ennen puolison kuolemaa. Jos lapsen synnyttäjä on ennen

lapsen syntymää solminut uuden avioliiton (tai rekisteröidyn parisuhteen), on kuitenkin jälkimmäinen puoliso lapsen vanhempi.

4 §
Vanhemmuus muissa tapauksissa

Jos vanhemmuutta ei todeta 3 §:n nojalla, vanhemmuus vahvistetaan maistraatin tai tuomioistuimen päätöksellä.

Vanhempi on tällöin se,

- 1) jonka siittiöistä lapsi on saanut alkunsa; tai
- 2) joka toimii lapsen tosiasiallisena vanhempana ja on antanut luvussa 3 säädetyn tunnustuksen.

Jos lapsen synnyttäjälle on kuitenkin annettu hedelmöityshoidoista annetun lain (1237/2006) 1 §:ssä tarkoitettua hedelmöityshoitoa, lapsen vanhempi on se, joka yhteisymmärryksessä synnyttäjän kanssa on suostunut hoitoon. Jos hoitoa on annettu henkilölle tai parille, joka on suostunut siittiöiden luovuttajan vahvistamiseen lapsen vanhemmaksi mainitun lain 10 §:n mukaisesti, lapsen vanhempi on henkilö, jonka siittiöitä on käytetty hoidossa, jos siittiöiden luovuttaja on ennen hoidon antamista tai yhteisymmärryksessä äidin ja äidin puolison kanssa hoidon antamisen jälkeen suostunut vanhemmuuden vahvistamiseen mainitun lain 16 §:n 2 momentin mukaisesti.

Yllä oleva esitys mahdollistaa vanhemmuuden vahvistamisen yhdistyksen esityksen mukaisesti. Ensimmäisen luvun lisäksi olisi muuhun lakitekstiin tehtävä sellaiset määritelmälliset muutokset, jotka soveltuisivat ensimmäisessä luvussa määriteltyihin vanhemmuuden määritelmiin. Esitys osoittaa myös miten isyyslain teksti olisi kokonaisuudessaan muokattavissa muotoon, jossa ei turhaan viitata lainkäytön kohteiden sukupuoleen, silloin kun se ei ole välttämätöntä ja tarpeellista. Tällä tavoin sukupuolineutraalia lainsäädäntöä on helppoa säätää ja se soveltuu monipuolisemmin erilaisiin nykyisiin ja tuleviin tilanteisiin.

Lain ensimmäisen luvun uudistamisen lisäksi täytyy tehdä myöhemmin esiteltävät muutamat uudistukset hedelmöityshoitolakiin.

Jos päädyttään säätämään naisparin lapsen asemasta suppeammassa laajuudessa työryhmän esityksen mukaisesti, ja halutaan edelleen mahdollistaa siittiöiden luovuttajan vahvistaminen isäksi naisparin tilanteessa, jos osapuolet ovat yksimielisiä, täytyy isyyslakiesityksen 3 §:n 3 momenttia muuttaa seuraavasti: (Tämän lisäksi hedelmöityshoitolakia pitää uudistaa seuraavassa kohdassa esiteltävillä muutoksilla.)

Työryhmän esittämä laki

3 §

Jos lapsen äidille on kuitenkin annettu hedelmöityshoidoista annetun lain (1237/2006) 1 §:ssä tarkoitettua hedelmöityshoitoa ja lapsi on syntynyt annetun hoidon tuloksena, lapsen isä on mies, joka yhteisymmärryksessä äidin kanssa antoi suostumuksensa hoitoon. Jos hoitoa on annettu naiselle yksin, lapsen isä on mies, jonka siittiötä on käytetty hoidossa, jos mies on ennen hoidon antamista tai yhteisymmärryksessä äidin kanssa hoidon antamisen jälkeen suostunut isyyden vahvistamiseen mainitun lain 16 §:n 2momentin mukaisesti.

Sateenkaariperheet ry:n ehdotus

3 §

Jos lapsen synnyttäjälle on kuitenkin annettu hedelmöityshoidoista annetun lain (1237/2006) 1 §:ssä tarkoitettua hedelmöityshoitoa, lapsen vanhempi on se, joka yhteisymmärryksessä synnyttäjän kanssa on suostunut hoitoon. Jos hoitoa on annettu henkilölle tai parille, joka on suostunut siittiöiden luovuttajan vahvistamiseen lapsen vanhemmaksi mainitun lain 10 §:n mukaisesti, lapsen vanhempi on henkilö, jonka siittiötä on käytetty hoidossa, jos siittiöiden luovuttaja on ennen hoidon antamista tai yhteisymmärryksessä äidin ja äidin puolison kanssa hoidon antamisen jälkeen suostunut vanhemmuuden vahvistamiseen mainitun lain 16 §:n 2 momentin mukaisesti.
-----

jatkuu seuraavalla sivulla

Hedelmöityslain muuttaminen

Suostumuksen antaminen

Jos isyyslaissa mahdollistetaan naisparin sosiaalisen äidin vanhemmuuden vahvistaminen olettamalla ja tunnustamalla, hedelmöityshoitolakiin tarvitaan muutos, jotta puoliso voi antaa suostumuksensa hoidoille. Tämä muutos itsessään on äärimmäisen yksinkertainen ja voidaan toteuttaa alla olevalla lailla:

Laki

hedelmöityshoidoista annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan hedelmöityshoidoista annetun lain (1237/2006) 2 §:n ensimmäisen momentin kohdat 1 ja 2 seuraavasti:

Voimassa oleva laki

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *parilla* miestä ja naista, jotka elävät keskenään avioliitossa tai avioliitonomaisissa olosuhteissa;
- 2) *hoitoa saavalla* paria tai naista, joka ei elä avioliitossa tai avioliitonomaisissa olosuhteissa;

Ehdotus

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *parilla* kahta henkilöä, jotka elävät keskenään avioliitossa, rekisteröidyssä parisuhteessa tai avioliitonomaisissa olosuhteissa;
- 2) *hoitoa saavalla* paria tai naista, joka ei elä avioliitossa, rekisteröidyssä parisuhteessa tai avioliitonomaisissa olosuhteissa;

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____ .

Helsingissä päivänä _____ kuuta 20 _____

Pääministeri

JYRKI KATAINEN

Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson

Siittiöiden luovuttajan vahvistaminen isäksi naispareilla

Jos hedelmöityshoitolakiin tehdään ainoastaan edellisessä kohdassa esitetty muutos, muutoksesta seuraa, että naispareille ei voisi enää tehdä lainkaan hoitoja sellaisilla siittiöillä, joiden luovuttaja voidaan vahvistaa syntyvän lapsen isäksi. Hedelmöityshoitolain säätämisen yhteydessä tämä haluttiin nimenomaan tehdä mahdolliseksi. Esimerkiksi Tanskan tuoreen isyyslain yhteydessä mahdollistettiin naispuolison vahvistaminen vanhemmaksi olettaman tai tunnustuksen perusteella, mutta varattiin erillisellä pykälällä edelleen mahdollisuus vahvistaa luovuttaja isäksi, jos kaikki osapuolet ovat yksimielisiä (tämä tuotu esille myös työryhmän mietinnössä).

Jos edelleen halutaan nykyisen hedelmöityshoitolain mukaisesti mahdollistaa se, että siittiöt luovuttanut mies voidaan, kaikkien suostumuksella, vahvistaa naisparille tai itselliselle naiselle näistä soluista syntyneen lapsen isäksi, täytyy hedelmöityshoitolakiin tehdä vielä toinen muutos. Naisparin tilanteessa tämä edellyttäisi sen tilanteen estämistä, että lapsen vanhemmaksi olisi hoitoihin annetun (pakollisen) puolison suostumuksen perusteella vahvistettava synnyttäjän naispuoliso ja luovutettujen solujen luovuttajan antaman suostumuksen perusteella lapsen biologinen isä. Tässä olisi selkeä oikeuksien kollisio.

Sateenkaariperheet ry ehdottaa ristiriidan ratkaisemiseksi hedelmöityshoidoista annetun lain 10 §:n 1 momentin ja 16 §:n 2 momentin muuttamista seuraavasti:

Voimassa oleva laki

16 §

Luovuttajan sukusoluja voidaan käyttää hedelmöityshoitoihin muulle kuin parille vain, jos hän on antanut suostumuksensa siihen. Siittiöiden luovuttaja voi lisäksi suostua siihen, että hänet voidaan vahvistaa tällaisen hoidon tuloksena syntyneen lapsen isäksi, jolloin häneen sovelletaan, mitä 12 §:n 1 momentissa säädetään tietojen antamisesta hedelmöityshoitoa saaneelle.

Ehdotus

16 §

Siittiöiden luovuttaja voi lisäksi suostua siihen, että hänet voidaan vahvistaa hoidon tuloksena syntyneen lapsen isäksi, jos isäksi ei ole muuten vahvistettavissa isää, jolloin häneen sovelletaan, mitä 12 §:n 1 momentissa säädetään tietojen antamisesta hedelmöityshoitoa saaneelle.
-----

16 §:n muutos mahdollistaa sukusolujen luovuttajan vahvistamisen lapsen juridiseksi isäksi senkin jälkeen kun naisparille annetaan hoitoa parina.

Voimassa oleva laki

10 §

Asiakirja hoitoa saavan suostumuksesta

Hedelmöityshoitoon annettavasta suostumuksesta on tehtävä asiakirja (hoitosuostumus), jossa on oltava:

- 1) suostumuksen antajan tai antajien nimi ja henkilötunnus tai, jos asianomaisella henkilöllä ei ole henkilötunnusta, syntymäaika (yksilöintitiedot);
- 2) hoitomenetelmä, johon suostumus annetaan;
- 3) suostumuksen voimassaolo;

Ehdotus

10 §

Asiakirja hoitoa saavan suostumuksesta

Hedelmöityshoitoon annettavasta suostumuksesta on tehtävä asiakirja (hoitosuostumus), jossa on oltava:

- 1) suostumuksen antajan tai antajien nimi ja henkilötunnus tai, jos asianomaisella henkilöllä ei ole henkilötunnusta, syntymäaika (yksilöintitiedot);
- 2) hoitomenetelmä, johon suostumus annetaan;
- 3) suostumus luovuttajan vahvistamiseen isäksi;
- 4) suostumuksen voimassaolo;

Tässä muutoksessa hoitosuostumukseen lisätään yksi uusi kohta. Jos hoidettava(t) antavat suostumuksensa sille, että luovuttaja voidaan vahvistaa lapsen isäksi, voidaan käyttää soluja, jotka on luovutettu tällaisessa tarkoituksessa, ja vahvistaa luovuttaja isäksi. Jos suostumusta ei anneta, ei hoidossa tällaisia soluja voida käyttää. Lainmuutos mahdollistaa sen, että kaikkien osapuolten näkemys on tiedossa kaikissa tilanteissa. Jotta luovuttaja voitaisiin todella vahvistaa isäksi, täytyy muuttaa myös isyyslain 3 §:n 3 momentti aiemmin esitetyn mukaisesti.

